

БЎЛАЖАК МУСИҚА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ БАДИИЙ-ИЖОДИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МУАММОЛАР

Muallif: Saddinov Alisher Atadjanovich ¹

Affilyatsiya: мустақил тадқиқотчи ¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14467784>

ANNOTATSIYA

Мазкур мақолада бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг бадиий-ижодий қобилиятларини ривожлантириш муаммолар ва уларнинг ечимлари юзасидан айрим таҳлилий маълумотлар келтириб ўтилган.

Kalit so'zlar: ўқитувчи, мусиқа, ижрочи, ижод, бадиий ижод, қобилият, ривожлантириш, касбий, ижодкорлик.

Бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг бадиий-ижодий қобилиятларини ривожлантириш жараёнларини таснифлаш тизимига кўра, санъатнинг барчаси вақтли, майдонли ва вақт-майдонли турларга бўлинади. Вақтли санъатга мусиқа, чолғу, хонандалик, нутқ санъати (оғзаки ва ёзма); майдонли санъатга тасвирий расм, графика, ҳайкалтарошлик, бадиий фото, архитектура, амалий санъат, дизайн; вақт-майдонли санъатга рақс, сахна санъати, кино, бадиий телевидение кирази. Ушбу муаммога чуқурлашмасдан, факатгина ушбу тасниф доирасида санъатни намоён этувчи бадиий воситачилар – актёр, мусиқа (чолғу, хонанда) ижрочиси ва муаллиф (бастакор, драматург) ва унинг “реципиентлари” ўртасидаги ўзаро боғлиқлик, алоқалар нақадар муҳим эканлиги ва уларнинг барчаси бадиий ижод жараёнини ташкил этиш лозимлигини таъкидлаш кифоя.

Ижрочининг шахсияти қанчалик таниқли ва истеъдодли бўлса, мусиқий санъатнинг тингловчиларга ижодий таъсири шунчалик кучли бўлади. Бунда бастакорнинг мусиқа асарини яратишдаги ғояси, истеъдоди, бадиий ижодкорлигининг моҳиятини ижро этилган композицияларнинг талқини боғлиқ бўлиб, ундаги ғоя ва маъзмун шунчалик ёрқин ва ўзига хослиги шахснинг бадиий - ижодий қобилиятлари шунчалик аниқ ва қизгин намоён бўлади. Аслида, мусиқа санъати билан муваффақиятли шуғулланиш ижодий, самарали ёндашувсиз, бадиий ва ижодий қобилиятсиз мумкин эмас. Акс ҳолда, бундай фаолият, гарчи у мусиқий (демак бадиий) соҳада амалга оширилса-да, унда репродуктив фаолият сифатида ижодий асос мавжуд бўлмайди.

Бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг бадиий-ижодий қобилиятларини ривожлантириш муаммосининг генезисини ҳисобга олган ҳолда, умумант педагогика соҳасида бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг санъат соҳасидаги иқтидорининг ўзига хослигини тўғри пайқаш муаммо эмас. Бўлажак мусиқа

Ўқитувчиларига берилган бадиий ва ижодий иктидорини келиб чиқишини ҳақиқий омиллар билан изоҳлай олмай, улар уни ўта сезгир ижод манбаи, ўзига хос ўз касбини сир-асрорларини билиш борасида “ақлдан озиш” билан боғлашди. Шундай қилиб, кўплаб одамлар онгида ҳали тўлиқ тушуниб етилмаган муаммони кўриб чиқишда идеалистик тенденция пайдо бўлди.

Бугунги педагогик таълим шарт-шароитларида илмий ва бадиий ижод ўртасидаги асосий фарқларни бу дунёни англашнинг турли шакллари ва усуллари деб ҳисоблаш мумкин, бироқ, бўлажак мусиқа ўқитувчиси учун дунё таълими ва тарбия масалаларига ҳиссий муносабат ўта муҳим, онгли равишда индивидуал назарга катта эътибор қаратилади, чунки бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг бадиий-ижодий қобилиятларини ривожлантиришнинг педагогик аспекти шахсий, субъектив муносабати, унинг саъй-ҳаракатлари асарни чинакам бадиий қилади, бўлажак ўқитувчи учун бу ҳиссий реакциялар даражаси пастлиги, индивидуал муносабат эмас, воқеалар ёки воқелик ҳодисаларини объектив умумлаштирилган баҳолашнинг устунлиги зарурият ҳисобланади.

Мусиқий ижро санъатнинг “динамик” турларига киради ва гарчи у бастакорнинг фаолияти билан боғлиқ бўлган иккинчи даражали нисбатан мустақил бадиий фаолият сифатида белгиланган бўлса-да, лекин ижрочининг шахсий, субъектив муносабати зарурлиги бу фаолиятни чинакам бадиий- ижодий қилади.

Бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг бадиий-ижодий қобилиятларини ривожлантиришнинг педагогик аспекти нуктаи назаридан қараганда бадиий-ижрочилик, артистлик фаолияти табиатан ва ички моҳиятида ижодий деб белгилаш учун зарур бўлган деярли барча таркибий қисмларни ўз ичига олади; унинг барча атрибутлари ва педагогик асослари бундан далолат беради. Ушбу фаолиятнинг натижаси – янги мусиқий матнлар, янги талқиндаги мусиқий ғояларни яратиш ва ижро этилиши ҳисобланади. Мусиқий-назарий фанлар дарс машғулотларининг муваффақияти бўлажак мусиқа ўқитувчиси шахсининг бадиий ва ижодий қобилиятларини ифодалаш билан бевосита боғлиқ бўлиб, уларсиз мусиқа санъати соҳасида бирон бир муҳим натижага эришиш мумкин эмас.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Panjiyev Q.B. Musiqa o'qitish metodikasi. Darslik. Toshkent. 2023. 306 b.

Panjiyev Q.B. O'zbek xalq qo'shiqlari vositasida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish. Monografiya. 2022, 202 b.

Ibrohimjonova G.A., Yuldoshev U.Yu. Musiqa nazariyasi. Darslik. Toshkent. 2017